

MAGYAR NÖVÉNYTANI LAPOK

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KANITZ ÁGOST.

XI. ÉVF. 117. SZ.

1887. MARTIUS.

MINDEN JOG FENNTARTATIK.

TARTALOM: A. W. Eichler †. — Könyvismertetések: Annalen des k. k. naturhistorischen Hofmuseums II. i. DELPINO Funzione mirmecofila nel Regno vegetale. RABENHORST-WINTER Kryptogamenflora von Deutschland etc. Lij. 25—26 Lief. — Tudós társaságok. — Kitüntetések. — Hirdetések.

A. W. EICHLER.

„Az Ilias olvasói tudják, mily szánakozásra méltóan és mennyire halogatva, hagyja a költő a küzdelemben el-esetteknek, ifjú még meleg hulláikból a lelkeket megszabadítani!“

A botanikus kinek ezen fekete keretet szenteljük, hasonló sorsra jutott, mert még aránylag ifjan és mint utolsó munkája mutatja teljes tudományos tetterőben működhetett volna még sokáig, ha nem támadja meg egy veszélyes betegség, a mely a mint majdnem egy év előtt felismertett, mindjárt vést okozónak bizonyult.

EICHLER működése alig terjed többre mint 26 évre. Ezen idő alatt gazdagította a tudományt a Flora Brasiliensisben megjelent szép számú nagybecsű monographiákkal, szerkesztette annak több mint félszáz füzetét; közölt több nagyérdekű morphologiai és más értekezést, írt egy kétkötetes nagy munkát, mely a virág morphológiájára nézve nagyon fontos és melylyel a növényeknek összehasonlító morphológiáját, mint az állatok összehasonlító anatómiájának analogonját egyengette és így működésének maradandó nyomait hagyta hátra; melyek egyben érzékenyen sajnálni hagyják, hogy működését oly korán kellett félbeszakítania.

EICHLER AUGUST WILHELM * Neukirchenben (Kurhessenben) 1839 apr. 22. Tudományegyetemi tanulmányait Marburgban kezdte meg mint tanárjelölt és ott is fejezte be; növénytant WIGAND-nál hallgatott (l. MNL. X. 169—171). Már 1861ben Münchenbe költözött, hol a híres MARTIUS segéde volt a „Flora Brasiliensis“ kiadásában. A Flora Brasiliensis akkor az exotikus florák legnagyobbika volt, de terjedelemre most már túlszárnyalja a Flora Danicát is, melyet tudományos belhescsre nézve már akkor is felülmúlt, mert habár a munka legnagyobb része tisztán a descriptiv iránynak hódol, mégis nem egy monographiája olyan mely fontos morphologiai és histiologiai kérdéseket is tisztáz. Miután MARTIUS a szerkesztést többnyire EICHLERRE bízta, alkalma volt több mint egy kitünő mintát behatóan tanulmányozni és így maga is oly munkákat állított elő annak számára a melyek az épen jelzett irányokban is, ma és még sokáig mint kitünő utánozni való példák fognak mindenkinek ajánlatni, ki hasonló úton óhajt járni.

EICHLER magát az alatt mint magántanár is habilitálta a Münchener tudományegyetemen, részt vett az ottani kertészegylet munkálataiban, nagy befolyást gyakorolt a Regensburgban megjelenő Flora szerkesztésére és nemcsak többet írt abba, hanem egyben annak Repertoriumát is szerkesztette és állította össze 1864—1871ig mikor ő Münchent elhagyta.

Midőn MARTIUS 1868 dec. 13. meghalt EICHLER maga vette át a Flora Brasiliensis szerkesztését, mert a címlapon szereplő társszerkesztő FENZL csak névleg volt azon. Ennek története a következő, 1839ben METTERNICH herceg biztatására MARTIUS ENDLICHERREL együtt szövetkezett, hogy egy nagyszabású Flora Brasiliensist kiadjanak; a munka 10—12 kötetre volt tervezve és 6—7 év alatt befejezendő. V. FERDINAND KORONÁS királyunk és I. LAJOS magyar király pártfogása és hathatós anyagi pártolása meg volt nyerve, tehát a munka mint a Bécsi és Münchener Museumok kiadványa indult meg. ENDLICHER halála után — ki különben a Flora Brasiliensisbe nem írt semmit — FENZL lépett a fennebbi oknál fogva mint társszerkesztő be. Munka közben különben annyira felgyűlt az anyag, hogy MARTIUS mindinkább meggyőződött arról, hogy úgy mint a kitűzött évek már nagyban túl voltak haladva, a munka kiterjedése is sokkal nagyobb lesz, mint azt kezdetben hitték. MARTIUS a munka érdekében tehát Braziliában is keresett támogatást és 1852 óta a Brazíliai császár DOM PEDRO II. és kormánya nagy anyagi támogatásban részesítik ezen munkát, mely mint floramű az egész irodalomban a legcolossalisabb.

EICHLER ifjú erővel fogott a munkához, nagy erélyvel keresett új munkatársakat és azon volt, hogy a munkát minél előbb véghez vigye. A szerkesztés közben a lassúbb munkatársak ellen nem ritkán vesztette a türelmet és ha az egyik vagy a másik nem válaszolt neki egyhamar, ki volt annak téve hogy oly energikus levelet kapott, melynek következtében az illető jónak találta az anyagot bepakkolni és EICHLERnek visszaküldeni; így egy vagy más jeles monographia elmaradt, vagy ha annak számára új munkás akadt legalább megkésett. Szegény EICHLER! őtet is a szerkesztői munka annyira elfoglalta, hogy az utolsó évtízben tőle már semmi sem jelent meg ezen munkában.

Münchenben EICHLERnek nem volt semmi kilátása, hogy hivatalba is jusson és habár a Flora Brasiliensis elég jó existentiát nyújtott, az mégis egy magánvállalat volt, mely habár sok év után mégis véget ér. Tehát Münchenben nem voltak kilátások és habár azon időben Würzburgban és Erlangenben a tudományegyetemi tanszékek üresedésbe jöttek, oda nem jutott be és Lipschére sem, habár a primo loco jelölt (HOFMEISTER) a meghívást nem fogadta el és így reá a secundo loco jelöltre jött volna a sor.

Miután minden számba vehető állás egy időre be volt töltve, a kilátások igen szomorúak voltak és EICHLER már próbálkozni akart, a Müncheneri polytechnikumon valamit elérni.

1869 óta LAJOS királyi herceg nejének MARIA THERESIA ESTEI főhercegnének, bold. JÓZSEF NÁDOR unokájának, hosszabb ideig tartott növénytani előadásokat demonstrációkkal egybekötve, miután a fenséges asszony nagyon előzékeny és figyelmes volt és a növényismeretben is szép ismeretekkel már akkor bírt, mikor ő előadásait megkezdette, ezek neki sok örömet, de sok munkát is szereztek. A fenséges asszony most is melegen érdeklődik a virágok iránt, miről az Illustrirte Monatshefte für die Gesammt-Interessen des Gartenbaues herausgegeben von MAX KOLB und Dr J. E. WEISS tanuskodnak, melyben a Királyi Fenségtől szép aquarellek látnak napvilágot.

1870 tavaszán báró LIEBIG a tudományos gyűjtemények generalis conservatora kilátásba helyezte, hogy egy muzeumi adjunctusi állásra javaslatba hozza, de biz' abból nem lett semmi és így könnyű szívvel fogadta el a meghívást a Gratz-i joannaeumhoz, melynél J. G. BILLnek 1870. augusztus 30. bekövetkezett halála folytán a növénytani tanszék megüresedett. A tanszék betöltése aránylag sokáig húzódott el és azért

az kissé késve eszközöltetett, úgy hogy EICHLERnek ügyeit, illetőleg a Flora Brasiliensis ügyeit gyorsan kellett rendeznie. A tudományos szerkesztés teljesen reá nehezedett, de a kiadói jogok a MARRIUS-családnál maradtak és miután nagyon tekintélyes subventiók folytak be, a családnak igen szép évi járadékot biztosítottak hosszú időre! Érdemes ezt ez alkalommal is érinteni, mert ez talán az egyetlen növényteni vállalat, mely egy botanikus családjának majdnem húsz évvel halála után még járadékot nyújt.

Gratz EICHLERnek eléggé tetszett, leginkább annak örvendett, hogy a csinos városban hivatalos teendői még sok szabad időt fognak neki hagyni, melyet a Flora Brasiliensisnek és sok más tudományos munkának szentelhet. De itt csak rövid ideig maradt, mert már 1872 őszén meghívást nyert a Kieii tudományegyetemre. Egészen váratlanúl jött ez és a mint ő mondá kissé korán, miután egy pár évig még Gratzban szeretett volna maradni. Nevezetesen az új és messze vándorlástól tartott, de a meghívás oly előnyös volt, hogy azt nem útasíthatta vissza. A joannaeumban utoljára csak 4 gazdász illetőleg erdősztanuló volt, ki nála hallgatott és akkor még arról is beszéltek, hogy a botanikus kertet eladják. Így 1873 tavaszán Kielbe költözött át.

Kielben az állapotok megérkezése alkalmával sehogy sem elégítették ki, még egy mikroskopja sem volt a tanszéknek, de az első szükségletek fedezésére mindjárt kiutalványoztak egy nagyobb rendkívüli összeget, kilátásba helyezték a csak 900 tallerra menő évi általány felemelését, továbbá egy új növénykertet intézettel és hivatalos lakással is ígértek.

A helyi és társadalmi viszonyok sem tetszettek neki nagyon, nedves ködös klíma, minden négy héten egyszer egy nap-sugár, feszes, formákra néző emberek. A tudományegyetemen akkor 1873 őszén csak 160 hallgató volt az összes karokban. A többi intézetek is még mind építendőök voltak. EICHLER a közel Kopenhagenbe átrándulván, ott látta mily áldozatokat hoz a kis Dán nép, a király 34 morgenre terjedő területet ajándékozott egy új növénykert számára, melynek építkezéseire 900,000 Német márkát vettek fel és melynek évi általányát 45,000 márkával állapították meg. Mindezeket összevetve erőlyesen sürgetett Berlinben és végre részben már maga ért ott célt, részben az igaz csak utódai. De egyelőre visszakiváncozott a Délnémet mozgékony-ság és kedélyesség után, melyet főképp Gratzban annyira élvezett.

De Kielben sem maradt sokáig, mert ALEXANDER BRAUN halála után megüresedvén a Berliini tudományegyetemen a növénytani tanszék, annak betöltése alkalmával annak kettéválasztása jött szóba és E. már 1878 april 1. meg is kezdette működését Berlinben mint az ottani tudományegyetem r. ny. tanára. Tartott attól hogy nem lesz rózsákra ágyazva és készült küzdelmekre és kellemetlenségekre, félt attól hogy a nyugodt tudományos dolgozástól sokáig tartóztatva lesz, ha nem esik el attól örökre és azért, sokáig habozott vajjon a meghívást elfogadja-e vagy nem! És valóban alig érkezett Berlinbe már szembaja végett, orvosi tanácsra Karlsbadba kellett mennie. Beteges állapota izgatottá tette és egy és más kellemetlenség, melyet egészen jól elkerülhetett volna, hosszabb ideig izgatta. Ugyan Karlsbadból visszatérve 1878. egy ideig jól érezte magát és sok mindenfélére nézve intézkedhetett. Nagy változásokat eszközöltetett a növénykert szabadtéri részében, alatta építtetett a tágas és mintaszerű új növénytani muzeum, egy Victoria-ház melyben más tropikus vizinövények is tenyésztetnek, több viztartó vízi és mocsári növények számára. A kertben levő üvegházak és üvegházi osztályok száma 38ra megy, melyeknek hossza 560 m. illetőleg 3800 m² és kerekén 20,300 m².

De nagyobb terjedelmű tudományos munkálkodáshoz még sem jutott többé, mert sok volt a hivatalos teendője s elébb több éven át szembetegsége gátolta, végre pedig m. é. husvét táján megtámadta a leukaemia, melynek 1887 martius 2. reggeli 1/2,7 órakor áldozatúl esett.

Hült tetemeit a botanikai muzeum második emeleti első nagy termében tették ravatalra. Már a bejáró magas *Conifera*-és bokros babérfákkal volt díszítve, melyeknek közepén egy díszes *Dracaena*. A lépcsőzeten szép „levél“növények voltak, a nagy terem nagyszerűen volt díszítve minden széppel és ritkával mit az üvegházak nyújtottak *Dracaenakkal*, *Chamaedoreakkal*, *Spathiphyllumokkal*, *Leptospermumokkal*, *Raphisokkal*, *Caryotakkal* stb.stb. A fekete ravatal és koporsó pedig tele voltak rakva a sok pálmával és virággal, melyeket tudományos és tanulóí testületek és a boldogult személyes barátai ide hoztak. Még a terem galleriái is tele voltak pálmákkal és *Coniferakkal*.

Midőn utolsó útjára vitték, megjelentek számos tanár-, akademikus és botanikus társai, kertészek, alárendelt tisztviselői, számos barátai és tisztelői. A kormány képviselőjében GUREFF valóságos titkos tanácsos és ministeriumi igazgató, a tudományegyetem hivatalos képviselőjében a rector magnificus

az arany nyakláncsal és a kari dekán. K r a m m lelkész tartotta az emlékbeszédet. A muzeumi épület előtt a tanulótság választmányi tagjai sorakoztak, a tudományegyetemi, továbbá az orvos- és bölcsészeti zászlókkal, ott voltak még a tanulóegyletek „chargirt“jai 10 zászlóval sorfalat képezvén, a tizenkét palmatartótól kísért halotti kocsinak.

EICHLER élete utolsó idejében különös előszeretettel foglalkozott a *Pálmákkal* és utolsó dolgozata egy mikroszkopiai volt, mely szintén a *Pálmák* törzsének vastagodási módjára vonatkozott. Egy dolgozni akaró és arra kiválóan hivatott egyéniség utolsó erőlködése.

Utolsó betegsége valóban kínos volt, nagy türelemmel és megadással viselte a sors csapását!

Kötelességeit majdnem az utolsó percig híven teljesítette, a tudománynak egy kiváló harcosa, habár betegágyhoz szegezve, úgy szólván fegyverrel a kezében dőlt ki!

Tudományos dolgozataival, maga magának állított szép emléket, álljanak itt azoknak címei:

Zur Entwicklungsgeschichte des Blattes mit besonderer Berücksichtigung der Nebenblatt-Bildungen Marburg 1861. 2 tab. IV. 60 pp. 8°.

Ueber die Bedeutung der Schuppen an den Fruchzapfen der *Araucarien* Flora XLV.1862. 369—380.

Dilleniaceae MARTII Flora brasil. fasc.xxxi—xxxii.1863. col. 65—120, 13 tab.

Cycadeae et Coniferae MARTII Flora Brasil. fasc. xxxiii—xxxv.1863. col.409—452, 8 tab.

Magnoliaceae, Winteraceae, Ranunculaceae, Merispermaceae, Berberideae MARTII Flora Brasil. fasc.xxxvi—xxxviii.1864. col.221—236 et 25 tab.

Capparideae, Cruciferae, Papaveraceae, Fumariaceae MARTII Flora Brasil. fasc.xxxix—xl.1865. col.237—344 et 15 tab.

Combretaceae MARTII Flora Brasil. fasc.xlii—xliii.1867. 52 col. 13 tab.

Loranthaceae MARTII Flora Brasil. fasc.xliv.1868. 136-col. 44 tab.

Oleaceae et Jasmineae MARTII Flora Brasil. fasc.xlv—xlvii. 1868. 28 col. 3 tab.

Balanophoreae MARTII et EICHLERI Flora Brasil. fasc. xlviii. 1869. 74 col.16 tab.

Violaceae, Saucagesiaceae, Bixaceae, Cistaceae, Canellaceae MARTII et EICHLERI Flora Brasil. fasc. lv. 1871. col.345—526 et 37 tab.

Crassulaceae, Droseraceae MARTII et EICHLERI Flora Brasil. fasc.lviii.1872. col.377—398 et 37 tab.

Ueber *Welwitschia mirabilis*. Nach der Darstellung J. D. HOOKER's enthalten in den Transactions of the Linnean Society Vol. XXIV. p.1—48. t.I—XIV. im Auszuge mitgetheilt Flora XLVI.1863. 459—464, 473—479, 489—496, 506—520. és kül. 30 pp.

Bewegung im Pflanzenreiche. Ein populärer Vortrag. Bericht über die Thätigkeit der bayerischen Gartenbau-Gesellschaft im Jahre 1863. München 1864. II.Theil Vorträge 70—95. és kül. München 1864. 28 pp. 8°.

Versuch einer Charakteristik der natürlichen Pflanzenfamilie *Menispermaceae* Denkschr. kgl. baier. bot. Ges. Regensburg V.1864. 1—42. és kül. Regensburg 1864. 1 tab. 42 pp. 4°.

On the formation of the flower in the *Gymnosperms* (translated by T. THOMSON) The Nat. Hist. Review 1864. 270—290.

Menispermaceae Americanae digestae Flora XLVIII. 1864. 385—396. és kül. 12 pp.

Bemerkungen über die Structur des Holzes von *Drimys* und *Trochodendron*, sowie über die systematische Stellung der letzteren Gattung Flora XLVII.1864. 385—396. — Ueber die systematische Stellung von *Trochodendron* Nachtrag. Flora XLVIII.1865.12—15. ez utóbbi Seemann's Journ. of Bot. 1865. 150—154.

Ueber den Blütenbau der *Fumariaceen, Cruciferen* und einiger *Capparideen* tab. V—IX. Flora XLVIII. 1865. 433—444, 448—460, 497—511, 513—521, 529—536, 545—558. és kül. 65 pp.

Thiloa und *Buchenavia*, zwei neue Gattungen der *Combretaceen* Flora XLIX.1866. 145—152, 161—167; tab.3.

Sur la structure de la fleur femelle de quelques *Balanophorées* Actes du Congrès internationale de botanique tenu a Paris en Aout 1867 sous les Auspices de la Société botanique de France Paris 1867. 137—154. pl.III.

Ein neues Vorkommen polycotyledonischer Embryonen Flora L.1867. 465—466.

Kurzer Bericht über den internationalen botanischen Congress zu Paris vom 16. bis 23. August 1867. Flora L.1867. 481—493.

Bericht über die Verhandlungen der Section für Botanik und Pflanzenphysiologie bei der 42sten Versammlung deutscher Naturforscher und Aerzte in Dresden Flora LI.1868. 481—495.

Lathrophytum, ein neues *Balanophoreen*-geschlecht aus Brasilien Bot. Zeitung XXVI.1868. col. 513-- 520, 529—537, 545—552.

Necrolog über Carl Friedrich Philipp von Martius Flora LII.1869. 3—16, 17—24. és kül. 18 pp.

Das Herbarium Martii München März 1869. 24 pp. 8°.

Anzeige über Caroli Fried. Phil. Martii Flora Brasiliensis sive enumeratio plantarum in Brasilia hactenus detectarum Flora LII.1869. 145—155. kül. 11 pp.

Einige Bemerkungen über den Bau der *Cruciferen*blüthe und das *Dédoublement* Flora LII.1869. 97—109.

Flora Brasiliensis, sive Enumeratio plantarum in Brasilia hactenus dedectarum, quas suis aliorumque botanicorum studiis descriptas et methodo naturali digestas ediderunt C. FR. PHILIPPUS DE MARTIUS, eoque defuncto successor Augustus GUILIELMUS EICHLER Fasc.47—99. Lipsiae 1869—1887. Folio.

Ueber die Blattstellung einiger *Alsodeien* Flora LIII.1870. 401—409. tab.IV.

Abermals ein neues *Balanophoreen*-geschlecht Bot. Zeitung XXX.1872. col.709—715.

Abermals einige Bemerkungen über die *Cruciferen*blüthe Flora LV.1872. 328—334.

Ueber den Blütenbau von *Canna* Bot. Zeitung XXXI.1873. col.177—189, 193—198, 209—218, 225—232, 241—247; Taf II.

Sind die *Coniferen* gymnosperm oder nicht? Flora LVI.1873. 241—247, 260—272.

Balanophoreae DC. Prodrömus XVII.1873. 117—150.

Blüthendiagramme I. Th. enthaltend Einleitung, Gymnospermen, Monocotylen und sympetale Dicotylen. Mit 176 Figuren in Holzschnitt Leipzig 1875. VII.348. II. Th. enthaltend die apetalen und choripetalen *Dicotylen*. Mit 237 Figuren in Holzschnitt. Leipzig 1878. XX. 575 pp. 8°.

Notiz über *Bdallophytum* Bot. Zeit. XXXIII.1875. 123—125.

Wieder E. REUTHER's Beiträge zur Entwicklungsgeschichte der Blüthe Bot. Zeitung XXXIV.1876. 513—527.

G. STENZEL Beobachtungen an durchwachsenen Fichtenzapfen Birálat Flora LIX.1876. 392—399.

Syllabus der Vorlesungen über Phanerogamenkunde Kiel 1876. 34 pp. 8°. A második kiadástól kezdve: Syllabus der Vorlesungen über specielle und medicinisch-pharmaceutische Botanik. Vierte verbesserte Auflage. Berlin 1886. IV. 68 pp. 8°.

Ueber den Blütenstand der *Cupuliferen* Verh. Bot. Ver. Brandenburg XX.1878. XXVII.

Ueber *Pterocarya* Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XX.1878. 59—60.

Owivandra Hildebrandtii hort. berol. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1878. 193—195. bövebben Mit Tafel I. Monatschrift Ver. Beförderung des Gartenbaues Berlin XXII. 1879. 6--12. és kül. 7 pp. Lex. 8°.

Samen von *Ceratozamia mexicana* Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1879. 7.

Ueber Wuchsverhältnisse der Begonien 3 xyl. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1880. 35—44.

Ueber einige zygomorphe Blüten 3 xyl. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1880. 135—141.

Ueber die Schlauchblätter (Ascidien) von *Cephalotus follicularis* LABILL. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1880. 174--176. és bövebben 2 xyl. Jahrb. des k. bot. Gartens und bot. Mus. Berlin I. 1881. 193—197.

Ueber durchwachsene weibliche Zapfen der Lärche Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXI. 1879. v—vi.

Ueber JUL. VESQUE'S Abh.: Développement du sac embryonnaire des Phanérogames-Angiospermes Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXI. 1879. 10—11.

Rede bei der Enthüllung des Denkmals von Alexander Braun am 17 Juni 1879. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXI. 1879. xi—xiv.

Gefüllte Blüthe von *Campanula Medium* L. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXI. 1879. 105—106. Bot. Zeitung XXXVIII. 1880. 239.

Inflorescenz von *Tacca cristata* JACK Mit Abb. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXI. 1879. 106—108. Bot. Zeitung XXXVIII. 1880. 239—240, 248—251.

Zur Kenntniss von *Encephalartos Hildebrandtii* A. BR. et BOUCHÉ Mit Taf. I. Monatsb. Ver. Beförderung des Gartenbaues Berlin XXIII. 1880. 50—54.

[Antrittsrede] Monatsber. K. Akad. Wissensch. 8 Juli 1880. 623—625.

Ueber die Blattstellung von *Liriodendron tulipifera* L. xyl. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXII. 1880. 82—84.

Heterophyllie von *Ficus stipulata* THUNB. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXII. 1880. 119.

Ueber eine Arbeit von E. HACKEL über die Lodiculae der Gramineen Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXIII. 1881. 16—19.

Hygroskopicität der *Selaginella lepidophylla* SPR. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXII. 1881. 46.

Beschreibung des neuen botanischen Museums Jahrb.* des k. botanischen Gartens und des botanischen Museums Berlin I.1881. 165—170. Taf.III. 2 xyl.

Ueber einige Inflorescenz-Bulbillen Jahrb. des k. botanischen Gartens und des botanischen Museums Berlin I.1881. 171—177. Taf.IV.

Ueber Beispresse ungleicher Qualität Jahrb. des k. botanischen Gartens und botanischen Museums Berlin I.1881. 178—187.

Zur Verständniss der Weinrebe Jahrb. des k. botanischen Gartens und botanischen Museums Berlin I.1881. 188—192.

Ueber die weiblichen Blüthen der *Coniferen*. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXIII. 1881. 75—78 és bővebben Mit 1Taf. Monatsber. K. Akad. Wissensch. Berlin 1881. November 1020—1048 és kül. 32 pp. 8°.

Ueber Bildungsabweichungen bei Fichtenzapfen. Verhandl. Bot. Ver. Brandenburg XXIV. 1882. 2—4 és bővebben Mit 1 Tafel. Sitzungsber. K. Akad. Wissensch. Berlin 1882. 40—57 és kül. 20 pp. Lex. 8°.

Ueber gefüllte Blüthen von *Platycodon* Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1882. 20—21.

Vorlegung von Blättern des sogenannten „Bayonnetgras“ oder Spaniard aus Neuseeland Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1882. 27—22.

Entgegnung auf die Abhandlung von CELAKOVSKY „Zur Kritik der Ansichten von der Fruchtschuppe der *Abietineen*“ ix xyl. fig. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1882. 77—94 és kül.

Ueber *Myrmecodia echinata* GAUD. und *Hydnophytum montanum* Bl. von Java Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1883. 26—27.

Lepidozamia Peroffskyana REBEL Wittmack's Gartenzeitung 1883. 411.

Ein neues *Dioon* (*D. spinulosum* DYER) Wittmack's Gartenzeitung 1883. 411—413, 448—449.

Anona rhizantha n.sp. Jahrb. des k. botanischen Gartens und botanischen Museums Berlin II.1883. 320—323. Taf.XI.

Ueber die Gattung *Disciphania* EICHL. Jahrb. des botanischen Gartens und botanischen Museums Berlin II. 1883. 324—329. Taf. XII.

* Ezen évkönyvetek EICHLER szerkesztette, összesen négy kötet jelent meg, egy párnak első cíkke a több évre terjedő jelentések (Bericht über die Arbeiten und Veränderungen im Kgl. botanischen Garten und botanischen Museum während der Zeit etc.) melyek szintén EICHLER tollából folytak.

Ueber die Untersuchungen TREUB's über *Myrmecodia echinata* GAUD. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1883. 102—105.

Beiträge zur Morphologie und Systematik der *Marantaceen*. Aus den Abhandlungen der K. Akad. Wissensch. Berlin von Jahre 1883. Berlin 1884. 99 pp. 7 Taf. 4°.

Bildungsabweichungen bei einer *Zingiberaceen*blüthe 2 xyl. Ber. Deutsche Bot. Ges. II. 1884. 417—419 és kül. 3 pp.

Ueber den Blütenbau der *Zingiberaceen* Mit 1 Taf. Sitzungsber. K. Akad. Wissensch. Berlin 1884 s kül. 16 pp. 4°.

Demonstration einiger Gegenstände aus dem botanischen Museum Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1884 71—72.

Vorlegung von Exemplaren des *Lathrophytum Peckolti* EICHL. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1885. 25—27.

Vorlegung einer abnormen Blüthe einer südbrasilianischen *Maranta* Art. 1 xyl. Sitzungsber. Ges. naturf. Freunde Berlin 1885. 27—28.

Zur Entwicklungsgeschichte der Palmenblätter Aus den Abhandlungen der K. Akad. Wissensch. Berlin 1885. és kül. 28 pp. 5Taf. 4°.

Verdoppelung der Blattspreiten bei *Michelia Champaca* L., nebst Bemerkungen über verwandte Bildungen Mit Taf. II. Ber. Deutsche Bot. Ges. IV. 1864. 37—41.

Ueber die Verdickungsweise der Palmenstämme Taf. V. Sitzungsber. K. Akad. Wissensch. Berlin 1886. 501—8.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Annalen des k. k. naturhistorischen Hofmuseums redigirt von DR FRANZ Ritter von HAUER. (Mit einer Tafel. No.I.) Band II. No 1. Wien 1887. Alfred Hölder 76 et 70 pp. Lex. 8°.

[LMNL. X. 121,155.1.]

5] Ezen fűzet tartalmazza a BECK-féle „Flora von Südbosnien und der angrenzenden Hercegovina“ (LMNL.X.155) 35—76 folytatását és pedig a *Phanerogamokat* EICHLER Syllabususa szerint rendezve a *Gymnospermáktól* a *Cruciferákig* bezárólag, sok új és érdekes adattal így pl.37. a *Pinus leucodermis* ANTOINE javított leírása, több új varietas és a következő új faj: 53. *Orchis bosniaca*, az eddig csak névvel közölt *Alyssum Moellendorffianum* ASCHERSON leírását szintén elkészítette BECK (73—74). A citatumoknál nagyon zavarólag hat, hogy az évszámok mindig a lapszám után jönnek; pl. *Erysimum carniolicum* DOLLIN. in Flora pag.257 (1827) e helyett Flora 1827.I.p 254. a mint ezt NELLREICH és FENZL írták volna, két nagy

mester a citálásban kit ma is biztosabban lehet követni mint sok mást. A legtermészetesebb citálás mindenesetre az hogy közvetlen a munka címe után, ha pedig több kötet van a kötetszám után jöjjön az évszám. Habár az évszámokat BECK mindenhová teszi, azok még sem nyújtanak biztosítékot a faj korára nézve, így pl. *Corydalis Stummeri* PANTOCSEK az Oesterr. bot. Zeitschr. XXXII. 1882. 78. tehát 1882 márciushavában látott volna napvilágot, pedig a L a t i n nyelven közölt *Plantarum novarum Bosniacarum et nonnullarum aliarum descriptiones auctore PANTOCSEK* I. már 1881 december havában jelentek meg a Magyar Növényteni Lapok V. évf. 1881. 150—151. Remélhetőleg egy és más BECK-féle adatra nemsokára visszatérhetünk, ha a lapunk nyomdája számára megrendelt Szláv betűjegyek megérkeztek.

A füzet második külön számozással ellátott része nagyobb részt a nagyérdemű intendans HAUER LOVAGnak az 1886 évről szóló jelentését tartalmazza. A muzeum főképen maga rendezett új gyűjtéseket, melyek így többé kevésbé kutatási jelleggel bírnak. A cs. és kir. közös hadügyminiszterium tengerészeti szakosztályának főnöke RÁRÓ STERNECK viceadmiralis intézkedése következtében a hadi hajók nagyobb útjaik alkalmával a muzeum számára is gyűjtenek.

Az „Aurora“ mely augusztusban Polából a távol Azsiába evezett, 1887 márciushavában hagyja el Manillát és talán 1887 június végével érkezik haza. A „Saída“ mely october kezdetén Polából Dél-Amerikába indult, útján több helyen fog kikötni és a Vörös tengeren át fog visszajönni.

Az „Albatros“ mint állomáshajó Dél-Amerikába volt rendelve és a „Donau“ melynek útja Gravosan át Haïti, Havanna, New-York, Brest, Portsmouth, Kiel, Kronstadt, Kopenhagen, Texel, Lissabon, Algir volt, már visszatértek s több ládát főkép állattani tárgyakkal hoztak magukkal.

A növényteni osztály 12,000 számmal mely kb. 10,000 fajra esik gyarapodott, ezek 24 adományozótól származnak és öt eladótól vásároltattak.

Az összes herbariumok egyesítve és „benthamizálva“ vannak, csak NEILREICH herbáriuma maradt végrendelkezése értelmében külön és egynehány kryptogamikus normalis gyűjtemény. A tisztviselők közül G. BECK Dél-Istriában, J. DE SZYSZYLOWICZ Montenegróban botanizáltak. Sz. a némileg már átvizsgált Cetinje és Kom környékeit érintvén, azon Délnyugoti teljesen ismeretlen vidéket utazta be mely a Cjevna, Moracsá és Grncsár folyók között elterül, ezen meddő kopár Karst-vidékről 25 fasciculus növényt hozott, mely ennek florájának kielégítő képét nyújtja. A ZAHLBRUCKNER 5 hétig a Kis-Kár-

pátokban zuzmókat gyűjtött és ebbeli kutatásait még folytatni szándékozza.

A morphologiai gyűjteménynek szánt LIV.sz. terem még nincs berendezve és azért az abba szánt tárgyak felállítása még késik, ennek számára is gyarapodtak a tárgyak, többek között Ő Felsége „Zrinyi“-je O-Tahaitiról hozott magvakat és gyümölcsöket.

Funzione mirmecofila nel Regno vegetale. Prodrómo d'una monografia delle piante formicarie. Memoria del Prof. FEDERICO DELPINO. Parte prima. Bologna Tipografia Gamberini e Parmeggiani 1886. [Estratto dalla Serie IV. Tomo VII. delle Memorie della Reale Accademia delle Scienze dell' Istituto di Bologna e letta nella Sessione del 18. Aprile 1886.] 111 pp. 4°.

6] Ezen munka feladata feltüntetni a „mutua beneficenza“ bonyolódott sorozatot melyben a jelen korban növények és hangyák egymást részesítik.

Már 1873 végével figyelmeztetett egyes erre vonatkozó tényekre maga DELPINO és Nicaraguában észleltekre TH. BELT és habár dolgozataik egymás tudtuk nélkül jelentek meg, az észleletek analogiája szembeszökő volt! Ujabb időben főképen DELPINO kitűnő földije a bátor és híres BECCARI hozta ezen témát ismét előtérbe. DELPINO előttünk levő terjedelmes munkája, az összes tanulmányoknak csak egy részét képezi.

Behatóan jellemzi számos magától és másoktól származó vizsgálatok és kísérletek alapján, azt a hasznot, melyet a hangyák — a növények főellenségeinek a rovarbáboknak, csigáknak stb. ellenségei — a megvédett növénynek nyújtanak. A növények a mirmecofil functióra készítetnek 1) az extranuptialis nectariumok által, melyeknek mirigyszerű szervei cukros nedvet választanak el. Ezek meglehetősen el vannak terjedve a növényországban; 2) fruttini da formiche által azaz kicsiny testeskéssel melyeket a hangyák megesznek és 3) az által hogy a hangyáknak a leveleken és szárazon szállást nyújtanak (caserme, corpi di guardia, nidi formicarum). Ezen két utóbb említett körülmények ritkábbak és néhány tropikus fajnál ismeretesekek; az óvilágban észlelteket mint piante Beccariana et, az újvilágiakat mint piante Aubletiana et foglalja össze.

Az I.rész tartalmazza az extranuptialis nectariumokkal ellátott növénycsaládokat a *Ranunculaceáktól* az *Oleaceáig*. Ezek közül azon növénygenusokat melyek nálunk is előjönnek, azért soroljuk fel, mert reméljük hogy nálunk is akadnak mielőbb ezen érdekes kérdéssel foglalkozó szakemberek:

Paeonia, Hibiscus, Vicia, Rosa, Prunus, Amygdalus, Cucurbita, Sambucus, Opulus, Centaurea, Syringa, Ligustrum.

DR. L. RABENHORST'S **Kryptogamen-Flora von Deutschland, Oesterreich und der Schweiz.** Erster Band II. Abtheilung: Pilze von DR. G. WINTER 25—26. Lieferung. Pyrenomycetes (Sphaeriaceae) bearbeitet von DR. G. WINTER Leipzig. Mit vielen in den Text gedruckten Abbildungen. Verlag von Eduard Kummer. 1886. p.737—800. 1887. p.801—864. [MNL. IV. 162. V.41. VII.13, 89,115. VIII.57. IX.26,103. X.122,156.]

7] A *Valseák* befejeztetnek, továbbá tárgyalatnak ezen két füzetben a *Melanconideae, Melogrammeae, Diatrypeae* családok egészen, a *Xylarieak* közül a *Nummularia* genus egészen és a *Hypoxylonok* jó része.

TUDÓS TÁRSASÁGOK.

Société Linnéenne de Paris 1886. dec. 1. ül. H. BAILLON „Le meilleur remède du Mildew“ (p. 642—643). — H. BAILLON „Les fleurs femelles et les fruits des Arroches“ (p.643—644). — H. BAILLON „Remarques sur l'organisation et les affinités des *Podostémonacées*“ (p.644—648).

1887. Jan. 5. ül. H. BAILLON „Développement de la fleur femelle du *Sarcobatus*“ (p.649). — H. BAILLON „Sur une *Bizacée* à ovaire uniloculaire et uniovalé“ (p.650). — H. BAILLON „Un nouveau genre gamopétale de *Loasacées* (p. 650—651)“ *Loasella*. — H. BAILLON „Sur les *Asimina*“ (p.651—652). — L. PIERRE „Sur le genre *Stixis* Lour.“ (p.652—656).

Febr. 2. ül. L. PIERRE „Sur le genre *Tirania*“ (p.657—658). DR. TIRAN tiszteletére elnevezett új genus. — H. BAILLON „Les ovules des *Oleacées* Suite“ (p. 658—659). — H. BAILLON „Les ovules des Peupliers“ (p. 659—660). — H. BAILLON „Sur quelques types du groupe intermédiaire aux *Solanacées* et aux *Scrofulariacées*“ (p. 660—663). — H. BAILLON „Les ovules des Plantains“ (p.663—664). (BSL).

Académie des Sciences Paris. 1887. jan. 3. ül. A. TRÉCUL „Des rapports des laticifères avec le système fibro-vasculaire et de l'appareil aquifère des *Calophyllum* de M. J. VESQUE“ (p.27—32). — ALB. HALLER „Isomérisation des camphols et des camphers. Camphols de garrance, de Borneo et de succin“ (p.66—68). — EM. BOURQUELOT „Sur

quelques points relatif à l'action de la salive sur le grain d'amidon" (p.71—74).

Jan.10.ül. TISSERAND „Notices sur les travaux de M.OPPOLZER“ *1840 és mint a Bécsi tudományegyetem nagy hírű csillagász-tanára fejezte be életét u. o. 1886 dec. havában.¹

JAN. 17. ül. JANSSEN „Discours prononcé aux obsèques de M. PAUL BERT, au nome de l'Académie des Sciences“ (p.143—146). — A. CHAUVEAU „Discours prononcé aux obsèques de M. PAUL BERT, au nome de la Société de Biologie“ (p.146—149). — EM. BOURQUELOT „Sur la composition du grain d'amidon“ (p.177—180). B. véleményét így foglalja össze (1791): „Le grain d'amidon n'est formé ni d'une espèce ni de deux espèces chimiques (granulose et amylose); comme on l'a pensée jusqu'à présent, mais d'un nombre plus considérable d'hydrate de carbone“. — ED. BUREAU „Sur l'entrée de l'herbier de DE LAMARCK au Muséum d'Histoire naturelle“ (p.187—190). DE LAMARCK mint a zoologia tanára † 1829 dec.19. 85 éves korában, miután már évekkal az előtt szeme világát elvesztette. Csigagyűjteményét a „Museum“ vette meg, de herbariumát, melynek talán azért hogy nem foglalkozott többé botanikával, nagyobb fontosságot nem tulajdonítottak nem vette meg, az ROEPER tulajdonába ment át.* R. halála után BUREAU mindjárt az örökösökhöz fordult, de azt az értesítést nyerte, hogy a Mecklenburgi nagyherceg a herbariumot a Rostocki növényteni intézet számára vette meg és így B. minden reményről lemondott, hogy az valaha Franciaországba visszajutna, midőn egészen váratlanul GOEBEL tanár neki a gyűjteményt felajánlotta. A Francia kormány mindent megtett és a gyűj-

¹ OPPOPOLZER sok éven át floristikával is foglalkozott és gazdag herbariumát a Bécsi cs. és kir. udvari növénytárnak ajándékozta.

* BUREAU i.h. ezeket mondja: „Il est assez difficile aujourd'hui de savoir exactement à quelle date cet herbier est sorti de France. DE LAMARCK, d'après les souvenirs de M. CHEVREUL, habitait l'appartement occupé autrefois par BUFFON et aujourd'hui par M. QUATREFAGES, dans la maison qui port le no.2 de la rue de BUFFON actuel. — — — — —

— — — — — mais la famille de DE LAMARCK dut cesser d'habiter le Muséum. Est-ce alors que l'herbier fut vendu? L'avait-il été du vivant de DE LAMARCK comme le fut sa collection de coquilles? C'est ce que nous n'avons pu encore éclaircir“. Erre nézve meglehetősen kielégítő választ nyújt a Regensburgi Flora 1830 januar 28. kelt No.4. p.64: Am 20. Dec. v. J. starb zu Paris im 86. Lebensjahre Hr. JEAN BAPT. MONET DE LA MARCK, nachdem er schon 10 Jahre lang blind gewesen war. — — — — —

Sein bedeutendes Herbarium hatte früher schon Hr. Prof. RÖPER (sic) in Basel käuflich an sich gebracht.

LAMARCK herbariumáért a Francia kormány 12,000 frankot fizetett. Red.

temény megvásárlása sikerült. A Dictionaireben leírt növények mind Dict., az Illustrationban ábrázoltak mind Ill. vannak jelezve, meg vannak a Flore française és a Synopsis plantarum növényei, igen sok Transatlanti növény stb.stb. Úgy hogy azóta hogy JUSSIEU herbariuma a Museumba jutott, DE LAMARCK herbariuma a legfontosabb gyűjtemény, melylyel az gazdagodott.

Jan. 24. ül. BERTHELOT „Sur la fixation directe de l'azote gazeux de l'atmosphère par les terres végétales“ (p.205—209).

Jan. 31. ül. BORDAS „Sur la composition des graines de l'*Holcus sorgho* et de leur application dans l'industrie agricole“ (p.300—302). — J.VESQUE „Sur les canaux sécréteurs et sur l'appareil aquifère des *Calophyllum*“ (p.313—316).

Febr. 7. ül. G. LECHARTIER „Sur la composition des cendres du cidre“ (p.336—339). — G. GOUANON et E. SALOMON „Expériences relatives à la désinfection antiphylloxérique des plantes des vignes“ (p.340—342). — MILLARDET et GAYON „Recherches nouvelles sur l'action que les composés cuivreux exercent sur le développement du *Peronospora* de la vigne“ (p.345—344). — ALB. LEVALLOIS „Sur les caractères des huiles d'olive“ (p. 471—373). — E. MER „Sur la formation du bois rouge dans le Sapin et l'*Epicea*“ (p.376—378).(CR).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KITÜNTETÉSEK.

Ő császári és királyi apostoli Felsője DR FEICHTINGER SÁNDOR királyi tanácsos, Esztergom város főorvosa és realiskolai igazgatónak legkegyelmesebben adományozta a Magyar nemességet.

H I R D E T É S E K.

Zweite, neugestaltete Auflage in handlicherem Format.

Otto Spamer's
Illustrirtes
Konversations-Lexikon
für das Volk.

Kit 5—6000 Text-Abbildungen, Tonbildern, Karten etc.

In acht Bänden oder 200 Lieferungen à 50 Pf.

Prospekte gratis! Erste Lieferung in allen Buchhandlungen vorrätig!

(1)